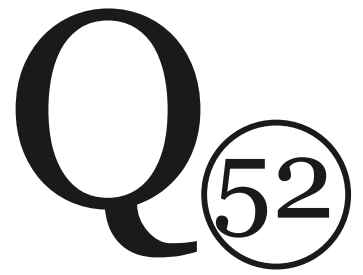

educació permanent, ciutadania crítica i democràcia radical

Quaderns d'Educació Contínua

educació permanent, ciutadania crítica i democràcia radical

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona, Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves Roselló, Carlos Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento, Manuela Fuentes Martínez, Marta Malet Carol, Mila Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián, María Gabarda Riofrío, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles (Escola de la Dona-Diputació de Barcelona), Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB), Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV), Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas (UMA), Piorgiorgio Reggio (UNICATT), Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piusi (UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño Francés (IPF), Sebas Parra † (UdG), Josep Mª Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Àngel Marzo (UB),

Manel Martí Puig (UJI), Fernando López Palma (UB), Licínio C. Lima (UMINHO), Colin Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU), Francesc Hernández Dobon (UV), Francisco Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez (UVIC), Paula Guimarães (UL), Pep Lluís Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG), José Clovis Azevedo (Centro Universitário Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell (UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito (UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbiol González (UV), Vicent Aparicio (UV), Júlia Haba Osca (UV), Marina Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI), David Abril (UIB), Loris Viviani (IPF), Mariola Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey (UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda Medina (UA), Eduardo Carbonero Martínez (epAlv), Magdalena Balle Garcia (CEPA Son Canals, Illes Balears), Mafra Tavares Mendes (Universidade Estadual de Santa Cruz, UESC), Júlia Haba (Universitat de València)

Correcció i traducció

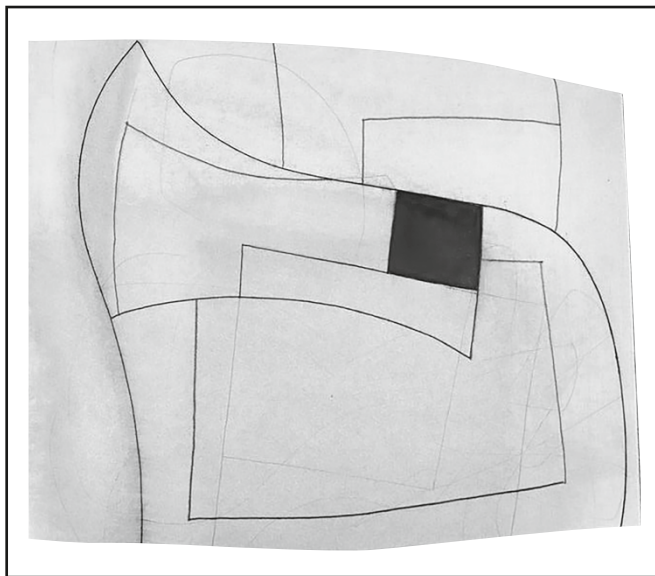
Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació

gap

Quaderns d'Educació Contínua 52

Tardor 2024 • 18 €

Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa Redacció, secretaria i administració:

C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016

ISSN: 2605-1796 (digital)

Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDatos: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)

Títol: **xarxes de relacions**

Autor: **desconegut**

Tècnica: *llapis i colors*

Dimensions: *21x21 cm*

Any: *2001*

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

Sumari

editorial

carpeta

Per una Pedagogia radicalment democràtica per a una ciutadania crítica i compromesa amb el bé comú i la justícia social

Enrique Javier Díez Gutiérrez • 5

Prefiguració i pedagogia crítica emancipadora

Antonia De Vita & Francesco Vittori • 16

El desvetllament en educació o l'educació com a esvaïment

Gloria Díaz Fernández • 29

contínua

Gènere, Violència, Poder i Conflictes en les Organitzacions de Dones [zero]

Alicia Gil Gómez • 37

persones, territoris i experiències

Alicia Gil: el compromís en un recorregut vital

Consol Aguilar Ródenas • 65

Aules de cultura de la Diputació de Valladolid

Natividad García Hernández • 72

investigació

Serendipitat educativa: No sabia que sabia tant!

Carlos Calvo Muñoz • 83

arxiu

dialogica

Vull estudiar

Eduardo Cabornero Martínez • 95

llibres

Cinc exercicis de pensament educatiu. Daniel Gómez Ramos

Analia E. Leite Méndez • 103

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Aules de cultura de la Diputació de Valladolid

Natividad García Hernández, coordinadora d'Educació, Diputació de Valladolid
Traducció: Rosa Navarro Piquer

I. A manera d'introducció

Així va començar un relat que ha durat quaranta anys: uns pobles, cinc; una administració, la Diputació de Valladolid, i una xicoteta llum cultural que va il·luminar, des d'un grup, tota una sèrie d'activitats d'animació. Els centellejos d'aquelles bombetes a penes traspassaven una xicoteta habitació. Hui, des de l'any 2019, amb la il·luminació led, s'han traduït en quasi dues-centes Aules de Cultura que projecten una província àgil, oberta a projectes i molt col·laboradora. No obstant això, la foscor, inherent als temps, es percep com un mal que afligeix la nostra vella Castella, la despoblació, l'envelliment i l'abandó de moltes de les nostres arrels. Hui les Aules de Cultura tenen dos vies:

- a. Senda estel·lar: amb un trajecte titil·lant, intens, ple d'elements per descobrir, noves inquietuds per aprendre, les aules del segle XXI.
- b. Senda versada: amb una trajectòria al passat, camins que evocuen fragàncies a aquelles aules on un grup de dones van posar tota la seua il·lusió per continuar aprenent.

Hi ha paraules que vertebran i unifiquen el funcionament de les Aules en aquests anys:

- **El temps:** “*fa 40 anys...*”; “*portem venint 38 anys...*”; “*començarem amb 60 anys i ara en tenim 93*”; “*el meu primer record del taller d'anglès està escrit en el meu quadern (guarde els apunts des d'aquell dia)*”; “*fa ja molts anys, no recorde exactament, però partia de zero...*”
- **Els llocs:** “*les classes eren en la sala d'actes de l'ajuntament*”; “*començarem en el bar*” ...
- **Els records:** “*la primera reunió, quins nervis*”; “*començarem amb les manualitats*”; “*he pogut fer viatges i conèixer la cultura en directe...*”; “*jo no sabia res*” “*vaig deixar el col·legi als 7 anys, vaig haver d'anar-me'n a servir*”, “*Fora de classe he acudit a tantes activitats, eixides i excursions com he pogut*”.
- **Els perquès:** “*recordar això d'abans i conèixer noves coses*”; “*una manera d'estar activa, de viatjar, de relacionar-me amb el grup i altres pobles*”; “*han passat quasi 30 anys des que vaig decidir aprendre altres coses per a...*”;

En definitiva, “*continuaran les aules, canviaran en algunes coses, però jo vindré fins que puga...*”. Aquest és el futur, la il·lusió i ganas d'aprendre de l'alumnat que cada setembre ompli les aules.

II. Les aules d'educació i cultura

A. Origen i evolució. 40 anys aprenent i gaudint

El programa d'Aules de Cultura es va iniciar en el curs 1983/1984 “*es va triar Renedo, primer poble de la Vall de l'Esgueva, a 8 quilòmetres de Valladolid, amb 800 habitants... les condicions mínimes estaven donades: existeix un grupet de persones, un saló amb calefacció, un equip de música i una pissarra. La resta anirem posant-ho entre tots i es farà camí en caminar*”. Un grup de 15 persones van donar forma fa 40 anys al que hui és un gran projecte que supera els 3.500 participants. Al cap de pocs mesos del seu inici les aules de cultura van florir i van fer eclosió com cri-sàlides, una experiència tímida que s'ha anat consolidant com a Programa clau de dinamització cultural de la província de Valladolid.

Ràpidament van ser 17 les que es van obrir amb moltes ganes de fer una cosa nova, diferent. En sis mesos vam passar de tindre 15 alumnes a 255 persones participant cada setmana en aquesta acció educativa i cultural que es presentava com un al·licient a la monotonia i una obertura a un apoderament dels espais, de la cultura i del propi desenvolupament personal. Cada any era una nova oportunitat perquè aquest projecte original cresquera, fins a arribar a hui amb prop de 4.000 participants, 248 grups i 169 municipis dels 224 existents a la província de Valladolid (en el 77% dels municipis de la província), dels quals el 71% tenen menys de 500 habitants, i el 15% menys de 100. El 85% de les persones que hi participen són dones, els homes sumen el 15% restant.

Des del començament, fa 40 anys, es va comprovar la seua ressonància en la vida cultural dels municipis, on la creació d'espais de diàleg, de debat, de creativitat, juntament amb el lúdic i el participatiu, era una realitat. Lligat a aquesta expansió, es va estructurar la província en set zones educatives cadascuna de les quals acull un grup de municipis. Es van anar ampliant les hores i els dies de dedicació, la investigació de la metodologia a aplicar, els temes i continguts a desenvolupar, obrint noves vies d'intervenció.

A.1. Aules de Cultura, Educació d'Adults i Educació Permanent de Persones Adultes

Des del seu inici (1984) durant 15 anys, van caminar junts el programa d'Aules de Cultura i el d'Educació d'Adults que es coordinava amb la Comunitat Autònoma, a l'empara d'un conveni entre el Ministeri d'Educació i l'Ajuntament de Valladolid, del qual s'obtenien part dels recursos econòmics per a la contractació del professorat. Aquest sistema de conveni va canviar en 1999, passant a ser un programa subvencionat a través d'una convocatòria pública de subvencions durant cinc anys.

La Diputació de Valladolid, va decidir llavors la fusió dels dos programes, assumint-lo com a propi i convertir-lo en un gran projecte d'**Educació Permanent de Persones Adultes**, millorant l'estabilitat laboral dels professionals, que van passar a formar part de l'equip de tècnics de la Diputació.

Finalment, l'any 2000 el Programa d'Educació de Persones Adultes es consolida definitivament amb 23 persones funcionàries i una coordinadora, amb finançament propi, que s'encarregarien del seu desenvolupament, donant així un caràcter globalitzat a aquest, passant a formar part del programa tots aquells projectes que tenen com a base l'Educació de Persones Adultes. A les Aules de Cultura es va diversificar l'oferta formativa, apareixent grups d'idioma (anglès i alemany), amb una aposta forta, fins a assistir a una formació en països de llengua anglesa, en noves tecnologies, en informàtica, en cinema, en art, en geografia, en desenvolupament personal...

B. Participants

Les persones participants, en un alt percentatge són dones (85%), amb una mitjana d'edat de 73 anys. L'evolució en la participació ha sigut molt favorable, creixent cada any, augmentant les ofertes formatives i generant noves sinergies i nous projectes. La implicació de l'alumnat ha sigut sempre molt positiva; des del principi van veure les aules de cultura com una oportunitat, tant personal, com de millora de la qualitat de vida per al municipi.

Hi ha hagut un canvi en les dones participants, molt significatiu que s'ha manifestat a mesura que el temps anava passant, i "l'aroma de l'aula de cultura" anava impregnant les seues vides. Al principi, les alumnes havien de "justificar la seua eixida" de casa, amb els seus marits o famílies, és a dir, que el fet d'acudir "a l'escola" com elles anomenaven l'aula, no era suficient, havien d'aportar alguna cosa a casa, un treball manual, una invitació que suposara que era per a la família. Per descomptat, les eixides culturals no eren possible, perquè més d'una hora fora de casa no s'atrevien ni a pensar-ho. I hem arribat al moment actual, en què les dones són les màximes receptores d'aquesta acció educativa i cultural, on assisteixen per convenciment personal, pel gust d'aprendre, i fins i tot es realitzen viatges no sols a un altre país, sinó a un altre continent, més de cinc dies, i és assumit amb tanta resolució per elles que resulta significatiu i gratificant observar el canvi.

L'aula de cultura, s'ha convertit en "l'hotel existència" que deia Paul Auster, que obri les seues portes setmanalment i que elles decideixen acostar-se a ell i l'únic requisit per a traspasar les seues portes és atrevir-se a saber. Considerem aquest programa com una mesura d'acció positiva per a les dones del medi rural, perquè es generen els recursos personals per a fer aquest salt a l'autonomia i el desenvolupament personal.

És cert que hi ha hagut una evolució en la participació dels homes a les aules, perquè han sigut més de 25 anys en què únicament hi ha hagut dones en els grups, i encara que en l'actualitat el percentatge de participants masculí continua sent xicotet (16%) considerem un avanç important.

C. Ofertes formatives

L'oferta formativa es diversifica després de la implantació d'una plantilla estable de professorat l'any 2000, fet que va suposar que el perfil de l'alumnat canviara. Es mantenen les persones amb una inquietud formativa d'aprenentatges essencials, que podem incloure en Aula de cultura, i s'obrin nous perfils; aquest és el cas d'alumnat jove que participa en els tallers d'idioma, d'informàtica, d'escriptura creativa... així com aquell alumnat que tria un camp de coneixement específic que l'atrau independentment que la seua formació siga acadèmicament més elevada. Estem parlant, per exemple, del Taller de Mitologia i Simbolisme en l'Art, o el de Filosofia, creant una Escola de Pensament que, sense abandonar l'Aula de Cultura, proporciona una visió i oportunitat més àmplia.

C.1. Mòduls formatius

1. AULA DE CULTURA
 - a. Aprenentatges essencials
 - b. Suport a la lectura i escriptura, ortografia
 - c. Cultura per al món de hui
 - d. "Expressa't bé, et sentiràs millor"
 - e. "Desdejunis culturals"
2. AULA CULTURAL DE LES LLETRES
 - a. Aula de creació literària
 - b. Aula de literatura
 - c. Tertúlies literàries
3. AULES CULTURALS D'IDIOMA
 - a. Aula d'Anglès:
 1. Iniciació
 2. Intermedi
 - b. Aula d'Alemanys
 1. Iniciació
4. AULA CULTURAL DE CREIXEMENT PERSONAL
 - a. Aprendre a viure millor
 - b. Aprendre a gestionar les emocions
 - c. Autoestima i comunicació
 - d. Importància de la Psicologia positiva
 - e. Entrenament de la memòria
 - f. Claus de la memòria
5. AULA CULTURAL DE PARES I MARES
 - a. Orientació pedagògica
 - b. Tècniques i habilitats d'estudi

6. AULA D'INFORMÀTICA
 - a. Nivell Iniciació a la informàtica (NI i NII)
 - b. Ús del telèfon mòbil i tauletes
7. AULA DE FILOSOFIA
 - a. Escola de pensar
8. AULA DE GEOGRAFIA
9. AULA DE CINEMA
 - a. Història i estètica del cinema
10. AULA D'ART I HISTÒRIA
 - a. Aula d'Art
 - b. Aula de Mitologia i simbolisme en l'Art
 - c. Aula d'Història de les dones
 - d. Aula de Civilització Medieval

D. Organització i equip tècnic

El programa d'Aules d'Educació i Cultura s'estructura en set zones educatives, de manera que cadascuna d'elles acull a un grup de municipis. En cadascuna d'aquestes zones es destina la intervenció dels Tècnics d'Educació i Cultura, depenent del nombre de municipis, i de les ofertes formatives que se sol·liciten per part dels Ajuntaments. El total de Tècnics d'Educació i Cultura són 23, i una coordinadora. Un equip de docents pròxim, professional, familiar, apassionat que ha fet possible que any rere any les Aules cresquen en continguts, alumnat, projectes i activitats.

III. Innovacions en els últims 10 anys

- Primera publicació del periòdic “*Cuadernos de Aula*”, participant tot l'alumnat i tècnics d'aules.
- Concurs literari “*Villas del Duero*”, en el qual per primera vegada es va incloure la possibilitat de microrelats en anglés.
- Es va iniciar Taller d'Alemanys.
- Optimització dels recursos existents a la província.
 - Educació en les piscines cobertes.
 - Inclusió del programa d'Aules com a element transversal en les diferents àrees de la Diputació.
- Projecte d'investigació històrica i geogràfica sobre llocs reals i mítics en l'antiguitat pel món.
- Projecte ART DE JO VEURE: taller de plàstica literària i digital. Orientat a la creació i experimentació amb la llum a través del vídeo i la paraula.
- Taller d'aprenentatge col·laboratiu i les noves tecnologies.

- Alumnat de les aules recrea una obra de teatre “*Don Jose Zorrilla presenta...*”, amb caràcter intergeneracional.
- De nou es convoquen oposicions de professionals funcionaris, amb l’objectiu de cobrir les vacants produïdes.
- Projecte Desdejunis Culturals: espai de convivència i interrelació entre les persones participants a les aules, en el qual un municipi acull altres municipis i seguint la idea del rural, d’“acollir i donar la benvinguda”, prepara un desdejuni cultural que es comparteix i dona l’obertura a una conferència o taller que comporta un aprenentatge compartit i aprehés d’una forma distesa i rica en empatia.
- S’inicia el concepte de Cursos intensius, en aquest cas, d’informàtica amb telèfons mòbils.
- S’inicia el que denominem “l’Escola de Pensament”, projecte que es duu a terme de manera conjunta entre diferents zones educatives de la província, la qual cosa suposa un intercanvi de coneixements, d’alumnat i de municipis.
- La participació en la SEMINCI (Setmana Internacional de Cinema) en el sentit doble, d’una banda, es dona la possibilitat que alumnat dels grups de cinema, literatura, història, art... participen en les pel·lícules, facilitant-los l’entrada i el transport; i, d’altra banda, es projecta la pel·lícula guanyadora de l’Esguiga d’Or de l’any anterior en els teatres de la xarxa de teatres de la província, la qual cosa suposa la participació de l’alumnat en aquestes projeccions.
- Les trobades amb la Literatura, col·laborant amb els diferents escriptors en els tallers d’escriptura i literatura es converteixen en un fet cultural amb continuïtat en el temps.

La pandèmia, un repte a superar

- Els dos cursos afectats per la pandèmia, han sigut un gran repte, perquè ens van conduir a posar en pràctica tota una metodologia diferent que d’alguna forma substituïra la no presència del professorat, la impossibilitat d’acudir a les classes i la dificultat afegida que la majoria de l’alumnat no disposava de dispositius amb dades per a internet i la falta d’experiència, va suposar la posada en pràctica de noves maneres d’arribar a l’alumnat. Es va implicar les persones del municipi que disposaven de dades mòbils, es va posar en pràctica les cartes a domicili, en les quals es deixaven a la porta o en les finestres els “deures”. Les classes impartides per telèfon, tot el que fora possible per a fer arribar una mica de vida i esperança a les persones que desitjaven continuar. Prova de tot aquest treball, és el vídeo commemoratiu que es va realitzar, que reflecteix aquest procés que va omplir part del buit creat en els municipis. Es pot visualitzar en el vídeo que apareix en aquest enllaç:

Històries de vida, publicació de: “*A ti también...*”

- S’ha treballat tractant de materialitzar els quaranta anys de recorregut i existència del programa. Utilitzant el mètode de les Històries de Vida, es va llançar la idea a tot l’alumnat que amb aquestes dues paraules “Aules cultura” relataren què significaven i han suposat en la seua vida.

Es van rebre més de mil escrits, seleccionant cent cinc, que han donat forma a un llibre, a una publicació que es diu “*A ti también...*” on es recull l’experiència viscuda i apresada per part de l’alumnat en aquest “hotel existència” (que Paul Auster denomina en l’obra *Brooklyn follies*), en què s’han convertit les aules de cultura.

Moltes han sigut les persones que s’han allotjat en ell, que han entrat i eixit quan ho necessitaven. Totes recorden els primers dies de classe amb emoció i nerviosisme.

Però per què venen a aquest Hotel? Quines són les motivacions que fan que cada setmana s’acosten a l’Aula del seu poble? Les respostes solen ser coincidents. Venen per a recordar i aprendre coses noves, per a relacionar-se o, com diu Betty, una veïcolana de Fresno, per a “entrellaçar-se”; per a escapar de la rutina i de la monotonia diària i, en definitiva, per a ser felices. Però fonamentalment l’Aula és un espai de convivència, en el qual cada alumne o alumna ha anat buscant i trobant el que realment necessitava. Autoestima, seguretat, companyonia, afecte, coneixements, punts de vista i opinions... Segons Josefina, tot això “enriqueix la nostra vida i ens ajuda a créixer com a persones”.

IV. El futur de les aules

Alcaldes, regidors, tècnics, animadors i veïns que viuen als nostres pobles i han sigut testimonis de l’esdevenir de les Aules valoren la seua importància en la vida dels municipis. Pocs són els municipis que no tenen algun tipus d’intervenció educativa per part de la Diputació de Valladolid.

Un projecte pensat i desenvolupat per a les persones del medi rural, amb l’afany de portar la cultura a tots els racons de la província, de fomentar el gust i la necessitat d’aprendre per aprendre, pel plaer del coneixement. Un coneixement que hem de veure com una ferramenta essencial en el desenvolupament vital de les persones, en la seua connexió amb el món actual i amb el passat del qual venim.

a. Tancament de les escoles

Un passat i un present que dibuixen un territori en el qual molts dels seus municipis es veuen afectats per una greu despoblació i un acusat envelliment. Totes dues circumstàncies han fet que en molts pobles s’haja tancat l’escola.

La pèrdua de l'escola, com a nucli dinamitzador i de cohesió social dins dels municipis, és percebuda com una cosa irreparable. Això fa que aquest programa tinga un major significat i impacte, desbordant la seua dimensió cultural per a convertir-se en un espai de convivència, tolerància i respecte cap a la pluralitat d'idees i de sentiments que s'estén a l'àmbit comarcal i provincial a través de les múltiples activitats realitzades al llarg dels cursos: trobades, visites culturals..., fomentant el sentiment de participació en un programa comú.

b. Les dones protagonistes i dinamitzadores

Una participació en la qual trobem a faltar una major presència d'homes, més del 85% de l'alumnat són dones. Les dones, que històricament s'han vist desplaçades de l'àmbit de la cultura, es converteixen així en les protagonistes majoritàries d'aquest programa, actuant com a dinamitzadores de la vida cultural dels municipis.

En aquest programa, sent les dones les seues protagonistes, no té cabuda una valoració en termes de rendibilitat econòmica, perquè és impossible, mesurar el seu impacte en els municipis i en les persones participants, en la seua satisfacció i en el seu desenvolupament personal; com valorar en termes econòmics la necessitat de l'educació i la cultura. Com a bé immaterial, la cultura i el desenvolupament personal estan fora de tota valoració econòmica, són i han de ser, en essència, un dret que s'ha de situar com un dels eixos fonamentals de tota societat.

c. El programa en l'engranatge de la història dels municipis

Un dels avantatges de formar part d'aquest projecte és la relació que es genera entre els municipis. Totes les persones tenen cabuda i permet en els municipis xicotets tindre una activitat de referència, actualitzar continguts, fer visites turístiques, despertar a les noves tecnologies, posar en marxa la memòria, generar il·lusions i activar els músculs del riure. Però el verdader èxit d'aquest format educatiu és que ja forma part de la vida dels pobles, està en l'engranatge de la seua història com una cosa que els pertany. En les localitats xicotetes és fonamental, si bé el seu futur està cada vegada més condicionat a dos variables: despoblació i envel·liment.

L'Aula de Cultura suposa un autèntic propulsor de les activitats que realitzem al poble. Injecta vida en els hiverns castellans en què a penes uns quants veïns conviuen junts. Ha permès conèixer museus, exposicions, ciutats i pobles; en definitiva, acostar-los a la cultura i estar en permanent contacte amb un món cada vegada més canviant. Els ajuntaments aporten una quantitat econòmica, que es veu recompensada per l'entusiasme, la felicitat i la il·lusió que desperta en la gent. A més, la convivència amb altres pobles, les "trobades" i les excursions són activitats molt estimades per les persones que hi participen. Les aules han pres el relleu a les escoles del passat: *On*

vas àvia?, què portes en la bossa?; Vaig al col·legi, i porte l'estoig, un quadern, les ulleres, aigua...; Al col·legi, àvia?; Sí, amor, jo també vaig a aprendre.

d. Canvi de recursos

En aquest temps hem passat per canvis en tots els aspectes: els espais en els quals vam començar eren de tota mena i condició (soterranis, locals polivalents, col·legis, locals comercials...), amb unes condicions en alguns casos lamentables (poca llum i menys calefacció, mobiliari en desús...), per a passar aquests darrers anys a unes condicions molt més dignes i millor equipats alguns amb noves tecnologies. També ha canviat la manera d'impartir les classes. Al principi érem illes inconnexes, per a passar a conformar un arxipèlag, donant lloc a la creació de sentit de pertinença a la zona amb activitats comunes i ben definides.

V. La mar en la mirada

'Els vells de la meua terra tenen illes en els ulls/ les seues mans clivellades de pescar/ i les venes estellades de les seues pupil·les blaves/ porten amb si els somnis de les fràgils veles'. Xavier Grall

40 anys d'acció educativa i cultural fan que els nostres ulls s'enxiquisquen com els dels guaites dels vells velers. També fan que la nostra mirada cresca perquè càpiga en ella l'estela que el vaixell deixa a popa en la seua singladura i la ruta que, a proa, promet l'horitzó seré. En la nostra vista, mentre conduïm entre boires i gelades, s'amunteguen les imatges i els records: mapes penjats de les parets que ens mostren la cara més antiga d'Espanya i del món, taules gastades i disperses en velles escoles, el llapis i el guix, les classes de pissarra, cola i tisoires, les fotocòpies borroses i els diccionaris enciclopèdics; les primeres Aules de Cultura, les classes de Graduat Escolar, les primeres trobades... es donen la mà amb Google i l'univers digital que es troben no molt a la vora, ni de la següent corba sinó a la volta d'un clic.

Com hem canviat. No som els que érem perquè al principi érem altres i érem més. Més joves, més professorat, més precaris, més inexperts... Navegàvem en un món en el qual no existia internet ni ordinadors, telèfon mòbil, tauleta, *e-book* o pissarra electrònica, sinó els quaderns de pastes blaves i els encerats sempre carregats de pols blanca, que encara ens acompanyen.

Les classes desbordaven de curiositat i d'ambició per aprendre, per encunyar un saber propi i per compartir-lo. Això no ha canviat. Tot el contrari. Ha crescut. I nosaltres també. Ara també som més. Més alumnat, més ofertes educatives, més experimentats, més savis, més vells... més lluny.

Ara els límits del món, de la nostra geografia del coneixement, són uns altres. El món s'ha fet més gran i alhora, molt més xicotet. En un principi només ens movi-

em a la província, però ara col·laborem amb altres comarques, hem arribat a Sevilla, València, Madrid, Barcelona, Itàlia, Londres, París i Lisboa en els nostres viatges; al món sencer a través de les xarxes socials. El món continua canviant. I la nostra mirada, com la dels vells guaites, continua creixent.

Hem anat evolucionant. Els espais han passat de ser llocs foscos, sense calefacció, amb escàs mobiliari i sense recursos a ser un lloc ampli, lluminós, calefetat, amb millors recursos materials i en alguns casos, amb connexió a internet.

En els continguts i activitats, arrere van quedar les manualitats; era necessari adaptar-se a la realitat actual. Tenim el compromís de formar els participants en una societat cada vegada més exigent. I els continguts sempre van parells amb un fet transcendental: consolidar un grup, en el qual a més d'ampliar els seus coneixements, convisquen, se senten a gust, gaudisquen i tinguen experiències fora de l'aula; la història, la literatura, la naturalesa, les matemàtiques i tot allò que els supose pensar, raonar i exercitar la ment.

Donar valor i potenciar el món rural, és i continuarà sent el nucli generador d'aquest gran projecte. Coordinar-lo amb altres experiències educatives, traslladar aquesta potencialitat i riquesa rural als barris, de tal forma que les persones siguen conscients que el medi rural és l'escola de la vida, l'energia de la vida, perquè d'ell ixen els aliments i, en definitiva, el que fa possible la vida, és la mirada cap a aquesta mar.

INSTITUTO
Paulo Freire

Associació de Persones
Adultes Participants
FRANCESC BOSCHIMORATA

TAREPA - PV

Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults

L'ULLAL Edicions

AJUNTAMENT DE
LA POBLA DE FARNALS

direu: no ha aportat res, com no siguen certes amenitats de catre,
però jo us assegure, solemnes fills de mala mare, que deixaré
un senyal molt amarg i perdurable en la nostra literatura: aquell
que clama contra l'excés del poder i deixa
inermes la criatura, sota els turments de l'exili.
aneu a mamar tots!

Cent d'Estellés
1924-2024